

Maša, Motet

referat

REFERAT: MAŠA, MOTET

VSEBINA:

- 1. Maša, Motet, kaj je to**
- 2. Zgodovina slovenske glasbe
Glasba skozi preteklost**
- 3. Glasba primitivnih ljudstev in starih kultur**
- 4. Stare kulture**
- 5. Glasba starih grkov – Antika**
- 6. Starokrščanska umetnost**
- 7. Gregorijanski koral**
- 8. Srednji vek**
- 9. Romantika**
- 10. Gotika**
- 11. Renesansa in humanizem**
- 12. Barok**
- 13. Klasicizem**
- 14. Najnovejši vek**

1. Maša, Motet, kaj je to

Maša: glasbena oblika, ciklus, ki zajema obredne speve krščanskega bogoslužja, zlasti speve njegovega obveznega, stalnega dela.

Motet: Večglasna vokalna glasbena oblika, ki se je razvijala in nenehno spreminjala od začetka 13. do srede 18. stoletja. Začetki moteta segajo že v prve poskuse polifonije, značilno je bilosočasno nastopanje različnih besedil v posameznih glasovih.

2. Zgodovina slovenske glasbe

Slovenska kultura in z njo glasba sta bili od nekdanjih del evropske glasbe in kulture, v neposrednem smislu del njenega srednjeevropskega območja. Kljub temu velja spoznanje, da širše najbrž nista dovolj poznani, in to predvsem zaradi zgodovinskega dejstva, ker je bil slovenski narod dolgo časa del večjih državnih tvorb in je svojo samostojno državo vnovič dosegel v najnovejšem času, leta 1991. K premajhni prepoznavnosti je pripomoglo tudi sicer razširjeno dejstvo, da ni bilo kontinuitete državnega poimenovanja, ker je bila samostojna predhodnica Slovenije zgodnjerednjeveška državna skupnost z imenom Karantanija, utemeljena konec 6. stoletja kot prva srednjeveška slovenska in slovanska država. Z njo se je uveljavil model slovenskega bivanja, ko je Karantanija v svojem šeststoletnem obstoju kmalu postala del velike Frankovske države in Svetega rimskega cesarstva, od 8. stoletja oblikujoč svojo civilizacijsko identiteto s sprejetjem krščanstva, s čimer je bistveno prispevala k oblikovanju srednjeevropske identitete. Naslednjih šest stoletij do konca prve svetovne vojne je bila slovenska etnija del takrat spet največje evropske države, Habsburškega imperija, po marčni revoluciji oblikujoč se v moderen evropski narod. V 20. stoletju je kot ne ravno srečen intermezzo sledila vključenost v predvojno in povojno Jugoslavijo, ki zaradi institucionaliziranega nasilja in nedemokratičnosti ni mogla obstati. Kakorkoli, navkljub zgodovinskim okoliščinam se iz tega srednjeevropskega območja razkriva identiteta starega naroda s svojo izvirno glasbeno kulturo, nastalo v evropskem kontekstu, katere zapuščina nas tu zanima. Govoriti moramo torej o kontinuiteti razvoja začeni s srednjeveškim koralnim izročilom in s tem o ohranjenih glasbenih kodeksih in fragmentih ter zatem o razmeroma bogato dokumentirani renesančni in še posebej poznorenesančni glasbi v rokopisih in tiskih, zadnjih še predvsem iz bližnjih Benetk. Bolj neprizanesljive sile časa v naslednjem obdobju baroka so zabrisale repertoarno podobo v Ljubljani delujočega aristokratskega združenja Academia philharmonicorum (1701), najstarejše evropske ustanove te vrste zunaj romanskega in anglosaškega območja.

Seznam enega prvih slovenskih glasbenih zgodovinarjev Josipa Mantuanija iz začetka 20. stoletja je denimo še obsegal 15 Gallusovih rokopisnih motetnih skladb, resda ne vseh popolnih, izdaja v Monumenta iz 1996 pa je lahko uvrstila le štiri takšna dela, od tega dve pogojno; kljub temu sta bila lahko prvič objavljena dva Gallusova rokopisna moteta in med štirimi rokopisnimi mašami eno takšno mašno delo.

Glasba skozi preteklost

3. Glasba primitivnih ljudstev in starih kultur.

Glasba je izraz človeških čustev - duše. Ker je tako globoko povezana s človekovo naravo, je bila od nekdanj najiskrenejša spremljevalka človeških prizadevanj; bila je s človekom v veselju in žalosti, ko se je boril za svoj obstanek in za boljše življenje. Zato je tam, kjer je pričetek zgodovine človeštva, pričetek glasbe. Pračlovek se je najprej opajal ob zvokih, ki jih je izvajal z udarjanjem na trde, zvoneče predmete in jih spremljal s svojim glasom. Pri tem ga je najbolj prevzel RITEM. Z njim je povezal tudi gibanje telesa. Prvotni glasbeni izraz je bil bolj vpitje, kakor petje in pa rajanje. MELODIJA je že višja razvojna stopnja glasbe PIŠČALI.

4. Stare kulture. (3. tisočletje pr. n. št.)

Stara indijska, perzijska, kitajska in še mnoge druge davne kulture (Inki, Maji, Egipt, Mezopotamija) so imele teoretično zasnovano glasbo. Modrijani so razmišljali o njej, jo vezali na določeni red v vrsti v vrsti različno visokih tonov, razvijala se je notna pisava, povezovali so jo s človekom (z bistvom) in naravo.

5. Glasba starih grkov - Antika

Zgodovina glasbe ve le malo o najstarejši grški dobi in pripoveduje le o aedih in rapsodih, ki so prepevali stare epske pesnitve ob spremljavi lire. Podoba poznejše glasbene kulture pa se nam je ohranila po dveh linijah. od grških pisateljev, drugi viri pa so spomeniki ali kipi in podobe, med drugim pa tudi nekaj melodij, ohranjenih v notni pisavi na papirusu ali vrezani v kamen. Bodisi poročila pisateljev ali melodije so iz obdobja po 6. stol. pr. n. št. Kljub temu, da je bila glasbena umetnost preprostejša od stavbarstva, kiparstva ali slikarstva, je v svoji enoglasni podobi pomenila pri Grkih zelo veliko, oziroma najvišjo umetniško dobrino. Udeleževali so se glasbenih prireditev, tekmovanj, glasba je bila obvezen predmet. Grška glasba je bila enoglasna deloma vokalna, deloma instrumentalna. Glasbena teorija je dosegla visoko stopnjo, nauk o tonih in tonovskih intervalih je dobil trdne osnove in tonski sistem je bil izdelan do podrobnosti. Osnova - izhodišče mu je bil tetrakord. Teorija lestvic, vsaka glavna lestvica dobi še dve stranski. Utemeljili so interval. Kolokaladija - skladanje med duhom in višjimi silami

6. Starokrščanska umetnost

Krščanstvo je z idejo o enakosti in o bratski ljubezni prineslo drugačne osnove življenju in družbi. S tem je dajalo polno novih pobud vsemu življenju in umetnosti. Glasba je hodila isto razvojno pot, kakor vse umetnostne vrste. Njeno prvo podobo ob začetku zahodne kulture proučuje krščanski koral. O tej glasbi prvih stoletij nimamo dokazil, ker se nam ni ohranila. Krščanstvo se je takrat še skrivalo po katakombah.

7. Gregorijanski koral

- 45 napevov z duhovnim besedilom,
- peli so samo moški,

8. Srednji vek (mračni srednji vek)

Oblikujeta ga romanika in gotika. Je čas, ko imajo popolno oblast krščanstvo, plemstvo, graščaki.

9. Romanika

Načeloma prevladuje v tej dobi še vedno enoglasje, vendar pa je koral, razen gregorijanskega, ki je v okviru liturgije ohranil svojo staro podobo, doživel značilno preobrazbo. Glasbeni razvoj še vedno poteka v cerkvah. Na podlagi korala se prične večglasje.

10. Gotika

Razcvet polifonije: pomeni večglasje take vrste, kjer je vsak posamezni glas obravnavan samostojno. Njeno nasprotje je homofonija. S tem je odprta pot v renesanso. Razvijeta se motet in kanon.

11. Renesansa in humanizem

Močan je bil razvojni korak, ki ga je človeštvo zahodnega sveta storilo ob prestopu v novi vek. Človek postane središče vsega, osebna samozavest in svoboda, mesta se razvijajo (obrt), ljudje potujejo - nova odkritja (Indija - Vasco da Gama, Amerika - Kolumb), Galileo Galilei. Glasba se najprej naveže na tisto zvrst srednjeveške glasbe, ki jo imenujemo posvetna in ljudsko in ki je vzdrževala posredno vez z antiko preko trubadurske pesmi. Glasbenik si je skušal pomagati s podatki o grški glasbi. Maša kot glasbena oblika

12. Barok

V Baroku pričnemo govoriti o koncertu: Je tipična baročna instrumentalna glasbena oblika. Imamo dve skupini tutti (vsi) in soli (manjša skupina).

13. Klasicizem (od 1/3 19. stol.)

Prestolnica je Dunaj → meščanski razred: bogat družbeni razred. Klasicizem dobi trdna tla, saj je podprt z raznih strani: mecenarstvo. Človek se obrača k čutilni naravi in v njej išče rešitve življenjskih vprašanj. Glasba "se dogaja" po cerkvah, gradovih, salonih.

14. Najnovejši vek

Iskanja z novim glasbenim izražanjem, ki so posledica vedno bolj stvarne neosebne miselne dejavnosti. Človeku postane prva življenjska vrednotarazum, iskanje resnice sveta in zakonitosti narave. Glasba sledi sodobnim stilnim zvrstem, kot so impresionizem, ekspresionizem, novi klasicizem in konstruktivizem.

Izbor iz Obalinih (zbor) programov začenja angleški skladatelj WILLIAM BYRD, eden največjih angleških virginalistov in ena od najvidnejših osebnosti evropske glasbe 16. stoletja. Kot organist v Lincolnu in pevec kraljeve kapele v Londonu se je v času Elizabete 1. veliko posvečal cerkveni glasbi. Poleg del za anglikansko bogoslužje je pisal še zlasti motete in maše v latinskem jeziku. Mednje spadata tudi izrazito polifono oblikovana moteta *Ave verum corpus* in *Ave Regina coelorum*.

Veliki renesančni mojster JACOBUS GALLUS je zastopan z veličastnim osemglasnim *Pater noster* iz zbirke motetov *Opus musicum*. V njem se zbor srečuje z značilnim renesančnim dvozborem, ki sooča zemeljsko realnost z angelsko milino neba. Glasbo prve polovice 20. stoletja zastopata Zoltan Kodaly in Benjamin Britten. Madžarski skladatelj ZOLTAN KODALY je na zborovskem področju znana osebnost, čeprav mu ob Bartoku kar prerada zbledita vrednost in pomen. Njegovo najpomembnejše delo je tisto, ki ga je opravil pri ohranjanju glasbene dediščine svojega naroda. Skladba *Adventi enek* spada v Kodalyjev izredno bogat cerkveni zborovski opus. Nastala je 1943. leta na adventno pesem *Veni Emmanuel*, vzeto iz francoskega misala iz 18. stoletja, ki jo je avtor večče oblikoval v smislu polifonih variacij.

Na konec je zbor Obala uvrstil še dve priljubljeni priredbi ljudskih, štajersko hudomušno *Moj očka so mi rekli* v priredbi DANILA ŠVARE in koroško *Še roz´ce so žalovale* v priredbi VASILIJA MIRKA. Obe se vselej dotakneta src in ogrejeta dlani.